

Jan Tomczak

"Praktisches Wörterbuch der Pastoralanthropologie : Sorge um den Menschen", Wien-Freiburg-Basel, Göttingen 1975 : [recenzja]

Collectanea Theologica 46/4, 229-230

1976

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

ciągle odnawianie się Kościoła w duchu Soboru Watykańskiego II, ale bez nieprzemyślanych i nieodpowiedzialnych posunięć. Nie jest więc zwolennikiem zmian za wszelką cenę. Taka postawa i takie poglądy mogą służyć spotkaniu i jednoczeniu się różnych ugrupowań wewnątrz Kościoła katolickiego, a mianowicie zagorzałych zwolenników zmian i reform oraz ich przeciwników. Daleka jest więc ta praca od szerzenia zamętu, niepokoju i różnych podziałów wśród duchowieństwa i katolików świeckich. Chce jednoczyć, a nie dzielić.

F. Klostermann rozpatruje struktury Kościoła współczesnego przede wszystkim z punktu teologicznego. A więc u podstawy postulowanych reform ewentualnych widzimy w książce głównie racje teologiczne, a nie socjologiczne.

Zarówno treść jak i forma omawianego dzieła wskazują, że jest ono przeznaczone dla szerokiego kręgu ludzi, a nie tylko dla jakiegoś grona specjalistów. Przedstawiona analiza sytuacji, ukazane zasady i modele mogą w niejednym pomóc każdemu duszpasterzowi, zainteresowanemu działalnością parafii, dekanatu, diecezji, konferencji biskupów czy centralnych instytucji rzymskich. Książka F. Klostermannna jest pomocna zarówno dla teoretyków, jak i dla praktyków. Jedni i drudzy mogą znaleźć w niej odpowiednie dla siebie treści. Może więc ona być pożyteczną pozycją w bibliotekach teologów pastoralistów, w seminariach duchownych diecezjalnych i zakonnych, jak również w nowicjatch i w każdej bibliotece, w której duchowni i świeccy szukają wiedzy na temat, jak organizować życie Kościoła zgodnie z dzisiejszymi potrzebami religijnymi.³

ks. Jan Tomczak SJ, Warszawa

Praktisches Wörterbuch der Pastoral-Anthropologie. Sorge um den Menschen, Wien-Freiburg-Basel-Göttingen 1975, Verlag Herder — Vandenhoeck und Ruprecht, s. 1227.

Refleksja nad duszpasterstwem obejmuje człowieka i Boga, a jeszcze ściślej mówiąc stosunki, jakie zachodzą, a zwłaszcza jakie powinny istnieć między Istotą Najwyższą i ludźmi. W działalności duszpasterskiej chodzi bowiem o ukazanie Boga ludziom i o zbliżenie ich do Niego. Każdy, kto zajmuje się tym zadaniem, musi znać nie tylko orędzie Boga, skierowane do świata, ale również ludzi z ich problemami w różnych sytuacjach życiowych. Taka zaś znajomość spraw ludzkich konieczna w pracy duszpasterskiej przerasta możliwość jednego człowieka. Wiedza o ludziach, czyli antropologia tak się już wzbogaciła i rozrosła, że z konieczności podzieliła się na wiele dziedzin i gałęzi. Im więcej duszpasterz w swej pracy uwzględnia całego człowieka, tym skuteczniej może trafić do niego i skierować go ku Bogu. A tego nie można osiągnąć bez korzystania z różnych dziedzin wiedzy o człowieku.

Te i inne racje mieli na uwadze redaktorzy i autorzy, w liczbie 164 osób, gdy przystąpili do przygotowania omawianego słownika. Należy zaznaczyć, że wszyscy pochodzą z krajów języka niemieckiego. Pisali ten słownik nie tylko z myślą o tych, którzy niejako zawodowo zajmują się duszpasterstwem, lecz również pragnęli służyć każdemu, kto poczuwa się do obowiązku pomagania innym w drodze do Boga. Jako najodpowiedniejszą przyjęli formę słownika, w którym każdy zainteresowany łatwo może znaleźć omówienie poszukiwanego zagadnienia. Korzystanie ułatwia alfabetyczny układ zagadnień właściwy słownikowi.

W ponad 1100 hasłach autorzy językiem zwięzłym, a równocześnie zrozumiałym także dla niefachowców, podają wiadomości z dziedziny pastoralnej antropologii, a nie pastoralnej teologii. A zatem w słowniku znajdują się tylko

³ Por. jednak E. Weron, *Gibt es einen spezifischen Laienapostolat?* *Collectanea Theologica* 45(1975) zeszyt specjalny, 183—194; tenże, *Czy istnieje specyficzne apostołstwo ludzi świeckich?*, tamże, 46(1976) z. I, 219—231.

takie zagadnienia, które mówią o człowieku w jego odniesieniu do Boga, a nawet o jego ludzkich problemach bez tego odniesienia. A zatem słownik pomija naukę o Bogu samym w sobie czy w odniesieniu do człowieka. Nie ma więc w tej książce nawet hasła *Chrystus* czy *Bóg*. Znajdują się natomiast hasła: *obraz (wyobrażenie) Boga, służba Boża, doświadczenie Boga, bojaźń Boża*. Taki dobór haseł wynika z założenia słownika, które przyświecało autorom przy jego redakcji. Zaplanowali uzupełnić braki, które ujawniają się w teologii antropologicznej, jak to zaznaczył Gottfried Griesl w przedmowie. Przedstawili więc bogaty materiał informacyjny z różnych dziedzin wiedzy, koniecznych, a zbyt niedostępnych dla człowieka, szczególnie w jego zbliżeniu do Boga.

Zainteresowani znajdują w słowniku wiedzę o człowieku zarówno z dziedzin humanistycznych, jak i przyrodniczych, ujętą pod aspektem antropologii pastoralnej. Dzięki takiemu ujęciu *Praktyczny słownik antropologii pastoralnej* jest owocem analiz interdyscyplinarnych. Zawiera hasła z różnych dyscyplin wiedzy jak teologia pastoralna, socjologia, medycyna pastoralna, a w szczególności psychologia, psychiatria, pediatria, gerontologia, pedagogika, seksuologia, etyka itp.

Wśród autorów znajdują się nie tylko katolicy, lecz również protestanci. Dzięki temu można nazwać ten słownik także dziełem ekumenicznym. Aby zaś uniknąć niebezpieczeństwa indyferentyzmu lub synkretyzmu, przy kontrolersyjnych hasłach przedstawiono oddzielnie katolicki i ewangelicki punkt widzenia, np. przy spowiedzi.

Hasła nie wyczerpują poruszanego zagadnienia. Ale też nie chodziło autorom o to, aby dawać do ręki czytelnikom obszerne dzieło o trwałej wartości. Zamierzali raczej podać aktualną informację oraz pomóc w dalszej refleksji. Użytkownicy słownika mogą pogłębiać dany problem, korzystając z wykazu literatury umieszczonego po poszczególnych hasłach.

Można zatem powiedzieć, że omawiana książka jest przydatna nie tylko tym, którzy pracują duszpastersko, ale i tym, którzy się przygotowują do takiej pracy. A więc z pożytkiem może się znaleźć na półkach bibliotek seminariów duchownych i innych uczelni, gdzie studiują ci, którzy w różny sposób mają troszczyć się o zbawienie drugich.

Ks. Jan Tomczak SJ, Warszawa

Wolfgang NASTAINCZYK, *Neue Wege für Religionsunterricht und Katechese. Modelle. Erfahrungen. Überlegungen*, Würzburg 1975, Echter Verlag, s. 264.

Na pozycję składa się osiemnaście artykułów, napisanych przez autorów o różnej przynależności narodowej. Tytuł dzieła wywołuje zaciekawienie i podsuwa czytelnikowi myśl, że napotka w trakcie lektury jakieś oryginalne propozycje ukazujące kierunek rozwoju katechezy. Tymczasem wydawca, jak wynika ze słowa wstępnego, zamierza jedynie zebrać i krytycznie ocenić różne modele, doświadczenia i refleksje, jakie mają miejsce w działalności katechetycznej na terenie różnych krajów Europy.

Tylko jeden artykuł napisany przez samego redaktora, odznacza się pewnego rodzaju ujęciem futurologicznym. Autor przewiduje bowiem sytuacje, w jakich może się w przyszłości znaleźć Kościół zachodnoniemiecki, wyznaczając równocześnie działalności katechetycznej określone zadania. Pozostałe natomiast artykuły zajmują się rzeczywistością katechetyczną niedalekiej przeszłości i teraźniejszości. Dwa artykuły omawiają formy katechizacji, jakie stosowano za czasów Trzeciej Rzeszy. Inne natomiast stanowią po prostu aktualne relacje z dokonań duszpasterskich bądź konkretne propozycje dla praktyki katechetycznej, np. w jaki sposób wykorzystać w katechezie czasopisma dziecięce, jak ma wyglądać niedzielną Msza św. dla dzieci, praca katechetyczna z upośledzonymi umysłowo, katecheza pozaszkolna, przygotowanie do sakramentu Eucharystii, bierzmowania i pokuty, praca z ministrantami i troska o powołania kapłańskie. Książka zawiera, między innymi, także artykuł pt.